

**Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor
Partes Distributæ Pars ...**

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. III. De Variis Speciebus juris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

Qui distin-
guatur a
justitia stri-
ctè dicta.

Justitia porro legibus distinguitur à ju-
stitia strictè dicta, utpote non respiciens
strictum debitum, ad aequalitatem, nec ob-
ligans (si violetur) ad restitutionem. Quod
si obligatio hæc addit, erit ipsius justitiæ
commutativæ, quæ v.g. obligantur privati
non auferre bona spectantia ad communi-
tatem.

18.
Qui a pie-
tate,

Distinguitur à pietate, quod hæc incli-
net ad reddendum vices patriæ tamquam
secundario parenti (de pietate enim, quæ
redduntur vices parentibus non potest esse
quæstio) quia nos aliquo modo genuit,
aluit &c., et si de facto simus alteri rei publi-
cæ incorporati. Justitia autem legalis præ-
cisè spectat, quod simus membrum poli-
ticum reipublicæ, sive in ea simus nati, si-
ve non. Quare dum in alteram rem publi-
cam quis est adscriptus, non obligatur legi-
bus patriæ quoad personam (quoad bona
ibi sita, potest habere aliquam subjectionem)
adeoque ei non colligatur tamquam
pars politica; & tamen semper manet ei
unitus tamquam principio ortus sui.

19.
Qui ab
obediencia.

Ab obedientia distinguitur, quod hæc
fit inferioris ad superiorem quæ talem. Se-
cus est de justitia legali, quæ aliàs non esset
in Principe, in quo tamen dicitur esse prin-
cipaliter: sed est partis ad totum seu uni-
versum corpus, ob quod universalis dicitur.
Ex hac tamen obligatione justitiæ le-
galis (quæ juxta *Smising sup. q. 4.* est specia-
lis quædam fidelitas, unitiva plurium in
unum corpus, seu unam societatem, dicitur-
que ab ipso fidelitas socialis) oritur in par-
tibus minus principalibus obligatio obe-
dientiæ ad partem principalem, seu caput
corporis politici; ut notat *Smising sup.*
num. 43.

Justitia
vindicativa
non est stri-
ctè dicta
justitia.

Prædictis Justitiæ speciebus accenseri
solet justitia vindicativa: quam constat non
esse similiter justitiam strictè dictam, nisi
quatenus vindicationi potest immisceri ju-
stitia commutativa. Quare etiam inter partes
potentiales justitiæ recenseri solet, de qui-
bus postea agetur. Videri potest *Smising*
Tract. 3. de Deo disp. 4. m. 77. & 78.

20.
Jus aliud
ad rem,
aliud in re.

Jus, sive potestas legitima, dividitur in
jus ad rem, & jus in re. Quæ divisione uti-
tur Pontifex *Clem. unic. circa finem, de Se-
quest. Possess.* Jus ad rem dicitur, quo ipsa
res pondum est affecta seu obligata. Quod
proinde potest esse circa rem nondum exi-
stentem, fructus in fundo proprio nascitu-
ros. Estque jus obrinendi jus in re, solum-
que tribuit actionem personalem, seu in
personâ, ut tibi procuret rem ad quam habes
jus. Tale jus est, quod competit alicui
per electionem, prædicationem ad aliquod
beneficium; collationem ante acceptatio-
nem, emptionem, donationem, stipulatio-
nem &c. ante traditionem.

21.
Posterior
explicatur

Jus in re est, quod rem sibi devinctam
seu obligatam habet. Unde non est nisi ad
rem existentem; & tribuit actionem rea-

lem, seu in ipsam rem, quæ nimirum transi-
tum onere, quo est affecta, sic ut judiciali-
ter peti possit à quovis possessore *L. Offi-
cium §. ff. de rei vindicatione.* Potestque hoc
jure præditus de re (quatenus est juris ip-
sius) disponere, nec alius potest dispositio-
nem impedire; nisi per accidens, quando
v.g. foret dispositio noxia disponenti vel
alteri. Tale est jus, quod quis habet ad rem
per emptionem, alioque similes contra-
ctus, secutâ traditione, ad beneficium per
collationem secutâ acceptatione; ad heredi-
tatem per testamentum aut successorem
ab intestato, secutâ acceptatione seu tradi-
tione hereditatis. Quare patet hoc jus esse
firmius jure ad rem, & hoc facilius amitti,
ut observat *Wiggers c. 3. dub. 2. num. 5.* ci-
tans *Glossam in Clem. unic. de Clericis conju-
gatis.* Sed non est hic titulus inter Clemen-
tinas. Rectius citari potuisset *Gloss. in c. uno
h. tit. in 6.* Potestque jus in re acquiri non
obstante jure alterius ad rem; prout con-
tingit, dum equus duobus venditus, poste-
riori emptori (qui sit dominus) traditur; re-
lictâ priori emptori solâ actione personali
damni in venditorem (ut patet *L. Quoties
15. Cod. de rei vindicatione*) quæ dicitur con-
dictio, uti actio in rem vocatur vindicatio
*l. 4. Inst. Tit. 4. de Actionibus §. Appella-
mus.*

cum suis
effectibus.

Juris in re variae sunt species, scilicet
Dominium, Ususfructus, Usus, Habitatio,
jus pignoris &c. De quibus in sequenti-
bus.

Quæ spe-
cies juris
in re.

QUESTIO III.

De Variis Speciebus Juris.

§. I.

De Dominio.

DOMINIUM juxta communem appre-
hensionem habere censetur, qui ali-
quid habet de quo jure proprio seu citra
alterius commissionem disponere, quodve
gubernare pro nutu possit; quod proinde
ideo ipsius esse censetur. Prout Deus habet
perfectissimum, & inabdicabile omnium
creaturarum dominium; de quibus conse-
quenter ad nutum disponere potest.

22.
Quid do-
minium in
generalis.

Dominium aliud dicitur Jurisdictionis,
estque potestas gubernandi suos subditos;
quos nimirum quis gubernat, ut suos. Quo
excluduntur satrapæ, gubernatores, prore-
ges, & similes, qui ex alterius (qui dominus,
princeps aut rex est) commissione regunt.
Quæ hoc dominium concernunt, in *Tract.
de Legibus* discussa sunt. Aliud dominium
est proprietatis (de quo hic sermo) jus ni-
mirum seu potestas disponendi de re tam-
quam sua, adeoque in proprium commo-
dum. Quare inter hoc & dominium jurif-
dictio-

Quid do-
minium ju-
risdictionis

Quid pro-
prietatis, de
quo hic.

Quod in
rer ipsum
& alterum
discrimen.

dictionis est discrimen, quod posterius respiciat personas, prius vero potissimum res, aut personas non liberis, quas dominus proinde possidet veluti res (ut patet in mancipiis) eis utendo in suum commodum; cum tamen dominium jurisdictionis respiciat potius commodum subiectorum.

23.
Aliud est
perfectum,
aliud im-
perfectum.
Hoc aliud
directum,
aliud utile.

Dominium proprietatis, aliud est perfectum, quod tam rei proprietatem, quam emolumenta importat: aliud imperfectum, quod vel solam dicit proprietatem (diciturque dominium directum) vel sola emolumenta (diciturque dominium utile) verbis facilius traditionis gratia confectis, ad instar actionis directæ & utilis, ut citato *Duareno*, ait *Zoësius in Instit. l. 2. tit. 1. unum. 2.*

24.
Quid do-
minium
perfectum.

Dominium perfectum (quod est potissima species juris in re) definitur à *Zoëzio supra*. Legitima potestas de re liberè disponendi, nisi vi aut jure quis impediatur. Vulgata autem ejus definitio in re cum præcedenti coincidens, est: Jus in re extendens se ad omnem ejus usum & dispositionem, nisi lege prohibeatur. Ad rationem enim pleni & perfecti domini pertinet, ut quis possit pro arbitrio re suâ uti, eam servando, donando, vendendo, destruendo &c.

Quæ res
corporales
quæ incor-
porales.

Nec est necesse hîc cum quibusdam Juristis adhibere distinctionem inter res corporales (quales sunt quæ tangi possunt veluti fundus, homo, vestis, aurum, argentum, & aliæ res innumerabiles, ut habetur *Instit. De rebus corporal. & incorporal. & l. 1. ff. de divisione rerum*) & incorporales: quales sunt, quæ tangi non possunt, ut hereditas, usufructus, obligationes quoquomodo contractæ, servitutes, & similia jura, ut habetur locis citatis. Nam & censuum, usufructus ceterarumque servitutû (quæ & vendi possunt) dicitur esse possessio ac dominium, & generatim omnis rei, quæ nostra est: est autem res incorporalis in bonis nostris ideoque Imperator *l. 2. Instit. cum regisset de acquirendo dominio rerum corporalium*, subjicit de incorporalium, inquit *Zoësius in ff. de acquir. rer. dom. n. 2.* Id tamen ad quæstionem de voce spectat: in qua perinde, si ve dominio, si ve quasi dominio (quæ vox æbus magis incorporalibus, ut officiis & beneficiis aptius quadrat, ut quidam volunt) prædicta possideri dicantur.

25.
Lege potest
usus aliquis
dominii im-
pediri, v. g.
in pupillo,
bonis vin-
culatis, sal-
vâ perfectio-
ne domini.

Quamvis autem dominium sit naturâ suâ potestas extendens se ad omnem dispositionem, quantum est de se, potest tamen lege impediri, ne in aliquos actus exeat: sicut non diminutâ potentiâ ambulandi, potest eadem impediri, ne in actum exeat, pedibus v. g. ligatis; quo tamen impedimento sublato manet expedita præcedens potentia absque accessu novæ. Pari itaque modo pupillus v. g. prohibetur res suas alienare.

rigore ad debitum ætatis tempus, cum tamen sit interim verus Dominus omnium juxta Apostolum *ad Gal. 4.* Item majoratus, fideicommissa, familiæ bona, quæ vinculata dicuntur, possideri censentur perfecto dominio, & tamen legibus sic statutibus non possunt domini ea validè alienare. Quod quidem leges statuerunt, ne pupillus v. g. facile circumveniretur aut sua dissiparet, ne familiæ illustres deficerent, aut ob similes rationes. Hæc equidem inhibitiō non tollit jus perfectum in re, sed alicui usui, vel aliquo tempore obstructum ponit; quo cessante per lapsum temporis vel aliter expedita manet potestas alienandi citra collationem novi juris. Quemadmodum etiam posset domino per mandatum personale interdici rei alienatio; cujus nihilominus manet Dominus, ut prius. Sicut prodigus, qui per legem interdicitur alienatio si ve administratio, manet dominus. Accedit, quod nemo alius sit hujusmodi bonorum ligatorum dominus, prout tamen in feudis & Emphyteusi præter dominum utilem datur directus complentes perfectum dominium? Unde vel non habent dominium perfectum, vel ille est dominus, de quo est sermo.

Putat tamen *Lugo disp. 2. n. 6.* & alii, Opin. La. quod si plena dispositio seu alienatio bonorum planè impediatur per totam vitam possidentis, saltem si id fiat ob utilitatem successorum (ut fit in fidei-commissis & similibus) rectè posse dici plenum istorum dominium non esse in uno aliquo, sed in rigore spectare ad familiam, seu simul ad omnes, quibus ea bona sunt vinculata; qui ceteri possunt persona ficta.

Dominium perfectum quantum ad objectum, seu plenam dispositionem de re, interdum est parziale ex parte subiecti, quale est plurimum heredum in hereditate dividiva: interdum etiam est totale ex parte subiecti, & solet dici in solidum.

Transfertur (si de prima acquisitione rerum sub nullius dominio existentium agatur, requiritur apprehensio, quam prius adhibens sit dominus) dominium ab uno in alterum, accedente ad titulum traditione: utrumque enim regulariter requiritur, nec alterutrum sufficit; ut patet *L. Traditionibus 20. Cod. de part. Et L. Numquam ff. de acquir. rerum dom.* Titulus quidem fundat jus, estque radix illius, puta emptio, donatio &c. At solum tribuit jus ad rem sine traditione, non quod hæc ex natura rei requiratur, sed quia leges eam ordinariè requirunt ad vitandam incertitudinem dominiorum, litium seminarium: traditio enim solet evidentius posse probari, quam nuda pacta, vel tituli, adeoque facit magis constare de translatione domini. Unde Princeps, qui supra leges est, posset absque traditione velle transferre dominium per donationem aut simile pactum. De factio etiam

etiam nonnullis casibus traditio non requiritur. Sic enim sine ea in beneficiis sufficit collatio & acceptatio, c. Si tibi absenti, de Prebendis in 6. In hereditate per testamentum vel ab intestato obviente sufficit, ut adeatur hereditas; quod fit, dum verbo vel facto acceptatur, quo facto, etiam legatarius fit mox dominus sui legati. In donatione ad pias causas similiter non requiritur traditio; prout hæc & alia ex jure colligit Lessius l. 2. c. 3. sub. 3. n. 16.

§. II.

De Usufructu.

28. Quid ususfructus.

Ususfructus (ut habetur Instit. de Usufructu) est jus alienis rebus utendi, fruendi, salva rerum substantia. Quare non solum usum rei ad propriam commoditatem seu necessitatem involvit, sed etiam jus fruendi, id est, fructus ex re percipiendi, de iisque disponendi etiam ad proprium usum seu utilitatem.

Quid nomine usufructus censetur.

Fructuum autem nomine censetur, quidquid ex re nascitur & percipitur, iterumque renascitur, ut percipiatur. Prout in homine sunt operæ, L. hominis ff. de operis servorum. Idem est de jumentis. In grege, lana, pilus, lac, ferus: in fundo scennum, setegetes, virgulta, & arbores seu silvæ cæduæ, quæ scilicet succidi & renasci solent (ut patet L. Silva 30. ff. de Verb. Signific.) adeoque annis consuetis cædi & vendi ab usufructuario possunt L. 9. ff. de Usufructu & quemadm.

29. Arbores fructifera non computantur in fructu.

Arbores fructifera non computantur in fructu; sed nec generatim omnes infructifera, quæ tãtum ad opera fabrilia destinantur. Grandiores etiam cædere non potest usufructuarius; ut colligitur ex L. 11. c. 19. ff. de Usufructu & quemadm. & in Belgio judicatum refert Christianus apud Zypaum Tit. de Usufructu, & commendant Consuetudines Lovanienles & Antverpienles apud Valerium Ancoram id addit.

Quid censendum de infructifera grandioribus.

ad Zoëzium in Instit. de Usufructu n. 1. De mortuas tamen accipit usufructuarius, & novas substituit; non vi ventorum ejectas, quæ cedunt proprietario. Aufert tamen ille si aliunde ligna non suppetant, quantum sufficiat usui villæ, servato semper priori usu patris familias. Quædam etiam silvæ sic habentur, ut non sint regulariter cæduæ, sed quot annis majores aliquot arbores; circa quas fructuarius poterit servare modum consuetum juxta Zypaum supra, qui addit Beneficiarios quoque instar fructuarius grandes arbores succidere non posse: si tamen sine accretione inutiliter senescerent, succisione subducendas esse periculis bellicis aliisque casibus, pretio in utilitatem Ecclesiæ, non in usum Beneficiarios converso.

Quid sit at Beneficia via quoad hoc.

Ad fundi fructus spectant etiam redditus aucupiorum, venaticum & piscationum L. 9. ff. de Usufructu & quemadm.

Denique sunt fructus, qui dicuntur civiles, uti pensiones reddituum, ædium, navium aliarumque rerum locatarum. Generaliter igitur omnis fructus rei ad eum, usufructuarius, pertinet, l. 7. ff. eod.

Porro usufructuarius hoc ipso quo fructus naturales colligit seu percipit (quod fit, dum eos solo separat L. 13. in princip. ff. Quibus modis usufructus. & c. Videri potest Zoëzium in D. Tit. n. 14.) fit eorum dominus, colque transmittit ad heredes; aliàs etsi maturi sint, eo moriente, aut finito tempore usufructus, cedunt proprietario fundi; cui adhuc adherentes censentur cum eo quid unum. Ita habetur Instit. de rerum divis. §. 36. l. 1. c. 1. Quamvis heres expensas insumptas possit juxta Pecknum l. 5. de Testam. conjugum c. 24. in fine. repetere à proprietario. In pensione civili v. g. mercede operarum locatarum servi, pro rata temporis fit divisio L. 25. & 26. ff. de Usufructu & quemadm. Quod circa fructus beneficiorum tamquam præmia servitii præstiti etiam faciendum censet Zypaus supra allegans decretum Synodi Antverpiensis 1609. Tit. 18. c. ult.

30. Fructuarius est dominus fructuum hoc ipso, quo colligit; non adhuc pendonium.

Quia verò requiritur, ut salva maneat substantia rei, idcirco usufructus non constituitur proprie in rebus usu consumptibilibus. Instit. de Usufructu, neque potest res à fructuario destrui, sed debet ab eo instar patrisfamilias conservari. Immo requiritur præstatio cautionis idoneæ hac de re Instit. de Usufructu, si nimirum exigatur. Eam tamen dominus seu heres potest remittere: tamen si testatorem non posse relinquere usufructum cum conditione, ne heres exigat cautionem ab usufructuario, tradat Zoëzium in D. Tit. Instit. n. 9.

31. Usufructus proprie in rebus usu non consumptibilibus constituitur. Quis requiratur cautio.

Unde usufructuarius tenetur domum aequaliter reparare, gregem, vineam, pomarium &c. (quæ censentur quid perpetuum) substituendo alia in locum animalis, vitis, aut arboris emortuæ vel inutilis redditæ servare; sic ut quod substitutum est, fiat statim proprietarii, alterum verò fructuarii. Si tempestate, aut simili casu fortuito, grex ejulve magna pars, domus &c. pereat, nihil substituendum est. Idem est, si usufructus sit unius v. g. animalis, aut singulorum capitum, & citra fructuarii culpam pereant: nam substitutio hujusmodi non censetur habere longam durationem. Quæ omnia jure statuta sunt.

32. Ad que in super fructuarius tenentur.

Acquiritur usufructus, sive ex lege, prout competit patri in peculium adventitium filii, sive ex testamento, donatione, aliave pactioe.

Quibus modis acquiratur usufructus.

Amittitur usufructus primò morte usufructuarii, sive naturali, sive civili; quæ jure saltem communi, non habet locum, quantum ad hunc effectum, in professione religio-

33. Quibus modis amittatur.

Non extinguitur per professionem religiosam.

religiosa; adeo ut usufructus non censetur extinctus, sed ad profecti vitam cedat monasterio capaci successione; non proprietario, juxta Glossam, Bartolum & communem, ut refert & sequitur Navarrus Comment. 2. de Regular. n. 38. Secundo amittitur cessione domino facta; qui modus dicitur consolidatio, veluti solidans dominium accessione usufructus. Tertio cessat, si proprietate detur fructuario. Quarto si res pereant. Quinto lapsu temporis, pro quo concessus erat, aut cessante conditione, quae erat adjecta. Sexto praescriptione bonae fidei. Videri possunt Juris consulti in Instit. Tit. de Usufruct. & in ff. Quibus modis Usufruct. L. si in c. 3. dub. 5.

vito communi non suffraganeque persona personae alienae subijcitur. Si autem servitus à re aliena debeatur immediate personae, dicitur mixta: qualis est usufructus, usus, habitatio: quae etiam saepe à Juristis servitutes personales simpliciter vocantur, tamquam immediate personam respicientes. Earum servitutum causa, non secus quam realium, competunt in rem actiones (quae vocantur confessoriae, eiusque oppositae dicuntur negatoriae) Instit. de Action. §. 3. Aque si agat.

Alia Mixta, quae est simpliciter Personales vocantur.

§. III.

De Usu, Habitatione, Servitutibus, Pignore & Hypotheca.

34. Quis usus, & qui differat ab usufructu.

U Sus communiter Doctoribus definitur jus utendi rebus alienis, salva earum substantia, differt ab usufructu, quod in hoc sit plus juris, ut traditur Instit. de Usu & Habitat. Nam usufructus non potest fructus percipere, adeoque non potest (quod alioquin ad fructum seu fructus spectaret) se re questum facere, eamve alteri vendere, locare, gratis concedere, sed tantum re uti ad suam suorumque necessitatem. Unde usum v. g. aedium habens, ipse tantum habitare potest, non exclusam tamen conjuge, liberis, familia. Iisdem vero modis, quibus usufructus, constituitur & finitur usus. Vide plura, quae habentur Instit. de Usu & Habitat.

Amittitur si idem modis quibus usufructus.

35. Et affinis habitatio quid.

Usui valde affinis est habitatio, adeo ut Veteres aliqui esse usum voluerint, donec L. cum antiquitas 13. Cod. de Usufructu aliud fuit declaratum. Habitatio itaque est jus habitandi in aedibus alienis, salva earum substantia. Est usu & usufructu strictior, cum tantum versetur circa aedes; in hoc tamen usu ipso largior, quod habitacionem obtinenti hodie liceat non solum aedes ipsam inhabitare, sed etiam aliis eocare instar usufructuarii L. cit.

In quo ab usu differat.

36. Quis servitutum nominum generatim intelligatur.

Servitus generatim est subjectio, qua res aliena tibi tuique rebus servire cōstringitur. Servire enim rem dicimus, quoties Dominus in ea aliquid pati vel non facere cogitur causa commodi alterius L. Quoties 15. ff. de Servitutibus. Unde obligatio, qua mancipium domino suo obsequi tenetur, non est servitus propria: Dominus enim utitur eo tamquam re sua. Sicut etiam non dicitur servitus, usufructus, quem dominus ex proprio praedio percipit. Si quis autem ex contractu vel ultima voluntate obligetur alteri cedere quadam obsequia à proprio mancipio praestanda, erit servitus mese personalis, qua mancipium ser-

Alia meye Personales.

Servitutes denique quibus res serviunt immediate rebus, mediate solum personis, dicuntur reales, vel stylo juris servitutes praediorum, & censentur simpliciter nomine generico servitutum, eo videlicet ad speciem contracto. Unde Instit. de Usu & Habitat. fusc servitutes contra usufructum, usum & habitationem distinguuntur. Describitur communiter post Bartolum in L. 1. ff. de Servitut. hujusmodi servitus jus quoddam praedio inherens, utilitatem ejus adaugens, & alterius libertatem diminuens. Quam definitionem fusc defendit Zoer. in l. 8. Digest. Tit. 1.

37. Alia Reales seu Praedia, sum, quae simpliciter servitutes vocantur.

Dividitur haec servitus ratione diversitatis praediorum, quibus debetur, in Urbanam & Rusticam. Praedium urbanum in jure vocatur omne habitaculum, etiam in villa situm, & hortus annexus causa amoenitatis. Rusticum, quodvis aliud, ut horreum, stabulum, ager. Servitutes igitur Urbanae sunt, v. g. ut aedes tuae non possint altius atolli, ne officiant vicini luminibus, ut in parietem tuum possit immitti tignum, veluti trabs, aut quid hujusmodi, à vicino. Rusticae, ut liceat tibi per fundum alterius ire ad tuum, vel jumentum agere, vel aquam ducere, & similia: quae optimè explicantur Instit. de Servitut. Et Lib. 8. Digest. Tit. 1. 2. 3. 4. qui sunt de Servitutibus. Videri etiam possunt Jurisperiti in D. Tit.

38. Ex his aliis sunt Urbanae, aliis Rusticae.

Extinguitur servitus confusione, si scilicet utriusque praedii idem fiat dominus: quia res sic nemini servit. Item lapsu temporis vel conditionis adjectae. Praeterea longo non usu: sic tamen ut in praediis urbanis praerquiratur contrarium factum domino fundi servientis L. Haec autem 6. & L. Servitus 30. ff. de Servitut. Praed. Urban.

Quae praedia Urbana, quae Rustica quales singulorum serviunt.

Inter juris species etiam statui solet hypotheca seu pignus. Quae nomina saepe confunduntur: etiam interdum & proprie distinguantur (sic tamen, ut nil interest quantum ad actionem hypothecariam) ut pignus sit rei mobilis à pugno dictum, quod res manu vel in manum tradatur, hypotheca vero rei immobilis, quae nuda conventionione obligatur creditori. Quamvis haec differentia non sit perpetua: cum etiam ex nuda conventionione pignus constituatur L. Si igitur 1. ff. de pignorat. act. Et L. Justo 44. §. Non mutat ff. de Vsupat. & Vsupat. id. que cum actione hypothecaria contra quemli-

39. Quis pignus, quid Hypotheca.

Quomodo corretur.

quemlibet possessorem, L. Si iud. 1. §. De pignore ff. de pactis. & alii apud Valerium Andream lib. 4. Instit. Tit. 6. in Addit. ad Zoetium num. 29.

40. Et quidem plerumque sp̄a res, quæ in hypothecam vel pignus datur, interdum etiam jus inde resultans hoc nomine vocatur, quod jus hypothecæ vel pignoris dicitur, de quo in præsentî. Estque omnium jurium, quæ in rebus habentur, minimum, utpote nullum usum creditori præstans, sed facultatem tenendi, ut sit ei melius cautum, & si ei non satisfiat, rem distrahendî; juxta Regulam 25. ff. de Reg. juris: *Plurimatio in re est, quam in persona.* Quare jus pignoris seu hypothecæ est in creditore jus detinendi rem aliquam in securitatem debiti, & si debitor non solvat, inde accipiendi solutionem. Afficitur ita rem, ut detur eo nomine in alterum actio hypothecaria (quæ nil est, nisi quædam pignoris vindictio) adeoque creditor illam habens sit potior aliis creditoribus in rebus ad pignus vel hypothecam datis. Quamvis jure Codicis Authent. *Hoc si c. de pignoribus, & Novellâ 4. c. 2.* creditor adversus extraneum possessorem rerum pignori obligatarum nequeat actionem hypothecariam intentare, nisi prius excusso debitore principali & fidejussore. Moribus quoque nostris (ut ex *Cujacio & Antonio Fabro* allegat *Valerius Andreas sup.*) sine traditioe non datur actio hypothecaria circa mobilia; & tunc quidem adversus debitorem tantum.

Quale sit jus Pignoris seu Hypothecæ.

Quam a-busum parti.

41. Hypotheca alia expressa, eaq; vel conventionalis, vel prætorias: alia Tacita.

Alia Generalis, alia Particularis.

42. Conventionalis in quibus bonis constitui solet.

bus malè tractari, v. g. occidi, mutilari, flagellari, sed tantum in servitutum redigi, si Christiani non sint, aut bonis spoliari, sicut alii innocentes in bello. Hypotheca legalis seu tacita diversimodè jure cæleste contrahitur. Consuetudines tamen locorum sæpè variant. Videri potest *Molina à disp. 528. usque 539. Lessius supra & dub. 7.*

S. IV.

An Usus possit separari à Dominio in rebus etiam uno actu consumptibilibus?

U Sus porro (de quo cum Jurisperitis mox egimus) est usus juris (ut patet) cujus velut objectum est usus facti, usurpatio scilicet actualis rei, puta domus, libri, equi &c. salvâ ejus substantiâ. In rebus autem, quæ uno actu consumuntur, ut sunt esculeta & poculeta (idemque est de pecunia, cujus quæ talis usus est consumptio moralis, scilicet alienatio) usus actualis est ipse rei destructivus, diciturque stylo juris, signanter à Joanne XXII. *Extrao. Ad Conductorem Canonum, de Verb. Signif. rei abusus;* quod ad quæstionem de voce spectat: & usu vulgato etiam conformi canonibus, c. *Exiit, ad Verb. Signif. in 6. Clem. Exvi, de Verb. Signif. actualis consumptio cibi v. g. dicitur ejus usus, utpote applicatio rei ad suum finem.*

43. Præter usum juris datur usus facti.

Qui in rebus uno actu consumptibilibus est ipsa earum consumptio.

Qua dicitur abusus.

Reus ta-men est usus.

44. Sensus quæstionis.

Posse usum hujusmodi separari à dominio est communis doctrina.

De hujusmodi rerum usu quæritur, an possit distingui à Dominio. Potestque res uno actu consumptibilis considerari sive antequam consumatur, postquam est ad consumendum oblata; sive in ipsa actuali consumptione.

Est autem communis sententia Doctorum contra paucos antiquiores (quos sequitur *Arago & Sarmiento*) utrovis modo res consideretur, præse dominium separari à simplici usu facti, adeoque haberi & consumi illam licitè posse sine Dominio. Atque ita de facto contingit in ordine Fratrum Minorum de *Chervantia & Capucinorum.*

Quod patet in primis ex ipsa Regula (quæ veluti Apostolica, & à S. Spiritu inspirata, tot Apostolicæ Sedis oraculis est probata) c. 6. ubi dicitur: *Frâtes nihil sibi appropriate, nec domum, nec locum, ne aliquam rem &c. Hæc est illa celsitudo altissima paupertatis, quæ vos charissimos fratres meos heredes & reges regni colorum instituit, pauperes rebus fecit, virtutibus sublimavit. Hæc sit portio vestra &c. Ubi omni-proprietas rei pro quovis tempore excluditur ex mente S. Institutoris.*

45. Probatur ex Regula S. Francisci.

Quam quidem mentem veluti sibi optimè perspectam habentes omnes ejus filii, ab initio usque modò Regulam hoc sensu constanter intellexerunt, ut censeatur omnis rei,

Sensus religionis, Ex-posterioribus Regule & Constitutionibus.

nis rei, etiam quomodolibet consumptibilis dominium penitus abdicari, tam in communi, quam in speciali. Quod proinde etiam expresserunt veteres antiqui (inter quos S. Bonaventura in c. 6. Regulae, Et in *Questionibus circa Regulam* q. 24. & alibi) & posteriores Regulae Expofitores: item variae Constitutiones generales Religionis per S. Sedem approbatae; ac novissime per Urbanum VIII.

46. Eundem sensum inter alios expressit *Declaratio Gregorii IX. Nicolai III.* Gregorius IX. S. Francisco admodum familiaris, apud S. Bonaventuram *Apologia Pauperum Resp. 4. c. 2.* Nicolaus item III. c. Exiit. de Verb. Signif. in 6. ut mordacibus mordendi vias praeccluderet, cum de sensu Regulae & mente S. Francisci (super quibus cum nonnullis sancti viri sociis frequenti collatione tractaverat, & de quibus longa experientia, postquam fuisset Ordinis protector & gubernator, informatus erat; uti praemittit) eundem passum Regulae declarans, dicit: *Porro cum ipsa Regula expresse contineat, quod fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sitq; declaratum per Gregorium IX. & nonnullos alios, hoc servare debere, tam in speciali, quam etiam in communi: quam sic arctam abdicacionem venenosae obreccionibus aliquorum insensata damnaverit astutia: ne fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus lacere-tur: dicimus, quod abdicatio proprietatis huiusmodi omnium rerum, non tam in speciali, quam etiam in communi, propter Deum meritosa est & sancta &c. Quod magis adhuc explicans distinguit, (ultrapans ferè verba S. Bonaventurae supra) inter proprietatem, jus utendi, & simplicem facti usum, quo solo tamquam necessario eget vita mortalium, ceteris potens carere; ideoque nulla (inquit) potest esse professio, qua à se usum necessaria sustentationis excludit: Verum concedens fuit ei professio, qua sponte devovit Christum pauperem in tanta paupertate seclari, omnium sibi dicare dominium, & rerum sibi concessarum necessario usui fore contentam . . . qui, inquam, usus non iuris, sed facti tantummodo nomen habens, quod facti est tantum in utendo praebet contentibus, nihil iuris: quin immo necessariorum rerum tam ad vitam sustentationem, ut est esca & potus) quam ad officiorum sui status executionem (ut sunt libri &c.) moderatus usus (excepto pecuniae usu) concessus est fratribus; quibus rebus fratres licet uti possint, durante concedentis licentia. Proinde exemplo Praedecessorum suorum assumit in se & Ecclesiam Romanam, Ecclesias, & omnia alia, quorum usus licitus est fratribus, & dominium donantis sibi non relevavit.*

47. Praedictis declarationibus per omnia resonat Clementina *Exiit, de Verb. Signif.* edita in Concilio generali Viennensi (in qua id ipsum expresse declaratur) & pluri-

morum aliorum Pontificum (apud Waddingum ad annum 1322.) sanctiones. Ut proinde contraditores, os seu calamus in tot S. Sedis oracula, in universam Religionem Minorum & Capucinatorum (quae non est infima portio gregis domini) & quotquot in ea haecenus fuerunt Sanctissimi pariter & Doctissimi ponere convincuntur.

Verum quidem est Joannem XXII. irritatum pravâ quorundam suggestionem, aut etiam quorundam animositate, contra Religionem S. Francisci (quam adeo impense fovet) editâ Extrav. *Ad Conditorum Canonum, de Verb. Signif.* dominium rerum fratribus concessarum (exceptis Ecclesiis, oratoriis, officinis & habitationibus, vasis, libris & vestimentis divinis officii dedicatis & dedicandis) à se abdicasse, praemittendo fulam & subtilem ex iure civili dispositionem, qua conatur adstruere usum consumptibilium justum seu licitum non consistere sine dominio (hoc tamen cum non definitum est manifestum ex contextu). Totus autem est in discurrèdo instar Apologeticum scribentis, & rationes allegando pro indistinctione praefati usus à dominio; ut abdicacioni domini à se intentatae (quae erat penes ipsum arbitrium) viam sternat, & praetextum eidem rationabilitatis obducatur. In quo erravit tamquam Doctor particularis, juxta Bellarminum & alios passim; et quidam contentur cum ad commodum sensum trahere. Duriores censuras Nonnulli addunt, signanter Dominicus Soto l. 4. de Just. q. 1. art. 1. dicens eum *neque legitime, neque (si dicere fas est) iuste fecisse, sed in odium &c.*

Nihilominus diverſi Pontifices successores dominium praedictarum rerum ad se & Ecclesiam Romanam resumserunt, confirmando Nicolai III. & Clementis V. declarationes, ac expresse derogando Extravaganti *Ad Conditorum Canonum*, & alii Extravagantibus materiam praedictae Extravagantis tangentibus; ut videre est in *Constit. Pauli IV. Ex Clementis Sedis dat. 1. Jul. 1555.* In qua Pontifex testatur iisdem Extravagantibus derogatum fuisse per Martinum V. Eugenium IV. Nicolaum V. & Sixtum IV. Eandem derogationem resumit Gregorius XIII. Bullâ 6. apud Confectum. Idem dominium resumit Alexander VI. *Constit. Ueberes fructus dat. 10. Jul. 1494.*

Quinimmo & ipse Joannes XXII. (qui ante offensam contra Ordinem, Nicolai III. & Clementis V. declarationes tanquam salubriter editas, solidas quidem & claras, & lucidas, multaq; maturitate digestas probaverat Extrav. *Quorundam exigit, de Verb. Signif.* etiam postea nihil fuerit impugnare seu contorquere) ante mortem suam revocavit, tum quae de animabus separatis quoad carentiam visionis facialis ante diem iudicii, tum quae de aliis non rectè dixisset aut scripsisset: ac (subdit) *praedicta omnia & alia*

48. Agitur de adu locu- nu XXII.

49. Quae per multos post- cessores huius- modi aucto- rioribus de- clarationibus Sixti III. & Clem. V.

50. Quis autem indignitatem eorum non ceptam esse Joannes probaverat.

Quam re- vocavit.

quacumque dicta, predicata & scripta per nos de quacumque materia... terminati Ecclesia & Successorum nostrorum. Ecclesia autem in Prædecessoribus & Successoribus illius noscitur determinasse, quod hic docemus. Revocationem prædictam refert Waddingus ad annum 1333. n. 14. Et ex authentico transumpto Monachi in Fundamentis duodecim Tit. 10. Fundam. 10. §. 4. sub finem.

Ratio fundamentalis est, quod non sit species repugnantiae in hoc, quod Dominus det alteri licentiam simplicem & jugiter a suo nutu pendente utendi re sua aut eam destruendi ex commissione & nomine ipsius, absque eo quod alter censeatur Dominus ejusdem. Sic autem fit in rebus, quibus Franciscani, etiam cum cõsumptione utuntur de licentia domini. Quare talis non potest in judicio rem illam domine suo vindicare, legare, alienare &c. prout possunt, qui dominium habent. Solum itaque est eis fas utendi rebus nomine concedentis. Quemadmodum ceteri Religiosi singuli utuntur rebus monasterii, etiam cibus, eos consumendo, citra dominium aut notam proprietatis; sed tanquam rebus communibus seu non suis, & nomine ac licentia alterius. Sicut igitur usus particularium monachorum potest esse licitus citra dominium, quod manet penes communitatem seu personam factam; cur non toti Ordini S. Francisci, ejusque membris poterit cõpetere, etiam dominium sit penes personam extra ordinem constitutam, puta Pontificem?

Porrò sicut facultas personaliter utendi, adeoque destruendi, nomine alterius & dependenter ab ejus nutu, non est dominium, neque est ejus signum; sic neque sequens actus illius usus seu consumptio rei. Quæ si esse dominii inexistens actus, deberet prævia potestas ad illam esse dominium. Immo ipsa destructio de voluntate Domini facta potius videtur actus dominii ipsius Domini, uti si ipsemet rem destrueret. Quemadmodum incendens domum, fruem lignorum &c. de licentia aut jussu heri sui, non fit eo ipso Dominus rei quam destruit; sed heres in tali actione dominium exercet ac simul destruit. Similiter ergo in rebus dicitur actu consumptibilibus, potest consumptio stare sine dominio, uti & antecedens licentia consumendi. Confirmatur: quia per consumptionem (quæ est dominii destructiva) non accedit novus titulus, aut traditio; quæ tamen requiritur, ut dominium transferatur in eum, qui carebat. Confirmatur II. quia servus licet comedat cibos domini, inius cibos patris, hospes cibos invitantis; & tamen non sunt eorum Domini. Præterea famulus emens aliqua pro Domino, & pecuniam seu pretium alienans, utique non est dominus ejusdem. Non enim dicitur veraciter quis habere tam

Herincæ Sum. Theol. Pars III.

quam sua, quæ dispensat tamquam aliena, sed quæ possidet vel usurpat tamquam proprio juri mancipata; ut recte D. Bonavent. Apol. Paup. Resp. 4. c. 1.

Sed juvabit audire plenius ipsum S. Bonaventuram suis verbis loquentem, qui rationes allegatas præformavit, & objectionibus tacite occurrit. Nam in Exposit. in c. 6. Regula dicit, quod duplex est usus rerum. Quidam enim utuntur rebus auctoritate propria, ut Domini; quidam aliena, ut servi... Quia ergo Fratres Minores pro Christo servituti effecti sunt, utuntur rebus, quas usu continent, nec tamen eis dominantur; & in hoc ipso Dominum imitantur, qui cibo vescitur alieno, in alienis domibus continue hospitando.

Et in Determinat. quest. circa Regul. q. 24. Videmus (inquit) in seculo famulos domini non suo conungi, & rebus alienis, videlicet domini suorum uti: sic & alii sæpe concessis utuntur, tam vestibus, quam aliis rebus de illorum voluntate, quorum res sunt. Sic & nos utimur rebus necessariis pro corpore, quas tamen, nec in speciali, nec in communi nobis appropriamus. Regula enim non dicit, nos nihil debere habere, sed nihil nobis appropriare. Unde usum rerum necessariorum habere possumus, non proprietatem, alioquin nec vestem, nec cibum, nec aliquid aliud in usum recipere deberemus; quod esset contra omnem rationabilem intellectum. Præsul enim Sedis Apostolicæ, qui est generalis omnium pauperum Ecclesie provisor, specialiter nostri Ordinis curam habens, omnium mobilium, quæ ordinem conferuntur, proprietatem sibi assumptis, exceptis his quorum dominium sibi conferentes retinuerunt, & nobis usum earundem rerum solum concedit, ut semper alieno victu, & vestitu, & lecto, & aliis utensilibus absque proprietatis jure, ex ipsius concessione utamur. Sicut familia patrisfamilias, quæ rebus Domini sui utitur, tam in absentia, quam ipsius presentia corporali, secundum ipsius dispositionem. Et elemosina, quæ nobis a fidelibus datur transiit in usum nostrum, & in illius dominium, qui est principalis Ordinis nostri dispensator; cui parati sumus omnia, quæ habemus, cum jussu, tamquam Domino, prout convenit, resignare. & nil juxta hoc proprietatis habentes, regulam nostram bonâ conscientia observamus.

Idem S. Doctor Apol. Pauper. Resp. 4. c. 2. ex professo & fusè propugnat expropriationem totalem Ordinis, tam in communi, quam in speciali, etiam quoad ea, quæ usu consumuntur, relicto simplici usu. Idque contra Gyraldum de Abbatis Villa adversarium Religionis Pauperum (qui paralyti dilutus ac leprâ percussus interiit) quem dicit manifestè non amulationem Dei fuisse successum, sed simulationem illius, cujus invidiâ mors introivit in orbem terrarum; dum nimirum (ut præmittit) in totam Christi

53. Rationes similes præformatae à S. Bonaventura. Cujus verba allegantur Exposit. in c. 6. Reg.

54. Item in determinat. quest. circa Reg. q. 24.

55. Eandem materiam ex professo tractat Apol. Paup. Resp. 4. c. 2.

Pauperum religionem venenarum eloquiorum tela convertit.

Obiectio Adversarii & solutio S. Bonaventurae.

Et post plurimam admodum solidè in hæc rem adducta, è quibus nonnulla in suam decretalem transtulit Nicolaus III. c. Exiit, de Verb. Signif. sibi objicit: *Nec obstat, quòd adversarius objicit de rebus, qua usu consumuntur, quòd in eis proprietas non separatur ab usu.* Quòd dissolvit exemplo filii familias, qui juxta leges Romanorum est patriæ potestatis. Deinde adjecto exemplum privatorum Monachorum dicens: *Quemadmodum Monachus vel quisvis Religiosus utitur vestimentis, cibis (dum scilicet actu istis induitur, aut hos, actu manducat) ac ceteris, que usu consumuntur, ita tamen quòd nihil sibi appropriat quoad privatam dominium, nec propter ealem usum efficitur proprietarius, quia proprietas (donec res consumpta est) semper collegio reservatur: sic & de collegiis hujusmodi Pauperum summoq. Pontifice intelligere debet, quicumque de professione ipsorum sentire vult tam vere quam pie.*

Nota ejusdem dicta.

Quòd deinde Regiè confirmat etiam ex legibus, tandemque concludit, quòd *Pontificalis auctoritas, quantumcumque usus & dominium in aliquibus rebus secundum jus civile censentur esse conjuncta, decernere poterit in aliquibus personis esse separata.* Quòd circa ordinem prædictorum Fratrum Minorum Christi Vicarius sua auctoritate confirmans sic esse decrevit; cuius definitioni contraire nullatenus licet. Et hæc quidem dicta sufficiant ad cavillationes malignantium hominum revellendas.

56. Obiectio ex iure civili perita dissolvitur.

Nec obstat, quòd (ut sibi objicit Nicolaus III. c. Exiit, & ante eum S. Bonaventura sup.) iure cautum sit, usum seu usufructum non posse perpetuò à dominio separari, ne hoc reddatur inutile & inane; ut patet *Instit. de Usufructu §. 1. L. omnium ff. eod.* Et *L. Antiquitas C. eod.* Nam in primis in lege civili est sermo de fare utendi, seu fruendi absoluto & irrevocabili, quòd juxta leges statuitur in eis, quæ usu non consumuntur, & quorum substantia manet salva. Usus autem Ecclesiarum, ædificiorum, librorum & similium, etiam usu consumptibilium, qui Fratribus conceditur, non involvit jus præsertim irrevocabile, adeoque potest res Domino fieri etià temporaliter utilis ad nutum ipsius, et si pro sua libera & bona voluntate usum nunquam revocet. Quòd etiam in re uluconsumptibili locum habet, quousque superest, seu nõ consumpta est: tandem enim consumptione ipsa mirum nõ est dominium quò temporale reddi inane, utpote quò destruatut cù ipsa re. Præterea, quidquid sit de lege civili, Pontifex, qui supra illam est, sancivit & declaravit id, quò diximus, pro filiis suis Minoribus, juxta S. Bonaventuram sup. Denique (ut idem respondet, & coincidit Nicolaus III. sup.) retentio domini hujusmodi rerum loquitur generatim de omnibus quo-

rum, usus Fratribus, est concessus: de uluconsumptibilibus mox subdit: *speciale ex adversario objectionem, n. præ. propositam & solutam) cum concessione usus facta pauperibus, non est irrevocabilis; cum sit patri pauperum meritoria, & professioni filiorum Christo famulantium opportuna.*

Neque etiam ex præmissa veritate sequitur Observantes aut Capucinos injustè uti rebus quas consumunt, defectu nempe juris, ut arguit Joannes XXII. (cujus alias objectiones in pessione aut æquivocatione scindatas omitto, Lectorem remittens ad ea quæ habet Waddingus in *Annal. Minor.* ad annum 1324.) Nam juxta Hieronymum ad Nepotianum (referente S. Bonaventura supra, Resp. 5. c. 1.) etiam Christus cibo vescitur alieno; nec tamen injustè. Similiter ergo Frater Minor vescitur, & (ut utar verbis S. Bonaventura Resp. 5. c. 1.) *sustentatur de non suo, id est, non sibi proprio, sed alieno, pie tamen & iuste, ab alio sibi pro sustentatione collato.* Excludo enim dominium & jure proprio sufficit ad hoc simplex licentia Domini; quò rationabiliter non invito, immo consentiente, alienus rem illius etiam destruens non est injustus.

Non sequitur etiam (quod nonnulli Neoterici specialiter urgēt, & mirum non fuisse usum à veteribus Religionis Pauperum adversariis; neque etiam à Joanne XXII.) usuras fore licitas, quando nimirum domino alteri vendente usum v.g. pecuniæ, sibi verò retinente dominium. Nam usura in primis involvit mutuum, in mutuo autem meum sit tuum, adeoque ex natura contractus transfertur dominium, sicque mutuatarius necessariò utitur re suà & nomine proprio. Deinde vendito usu foret emptor Dominus ipsius usus, adeoque acciperet jus absolutum ad utendum & destruendum scilicet alienandum; quale jus usus communi etiam adversariorum doctrinà non distinguitur à dominio in similibus rebus. Et de hujusmodi usu ejusque venditione agit D. Thomas 78. art. 1. concludens: *Unde in talibus non debet seorsim computari usus rei ÷ re ipsa, sed cumque conceditur usus, ex hoc ipso conceditur res: & propter hoc in talibus per mutuum transfertur dominium. Si quis ergo seorsim vellet vendere vinum, & seorsim usum vini, venderet eandem rem bis.*

Quòd si quis speculetur venditionem facultatis utendi revocabiliter, dependet & de voluntate alterius sibi retinentis, aut etiam alteri tertio vendētis dominium; est ea conceditur, non potest facultas ista æstimari quanti res ipsa, nec ipsa cum dominio distinctè pluri vendi, quàm valeat res consumptibilis eidem absolute vendēda; adeoque non manet locus licitæ usuræ. De quo vide Pontium d. 23. Theol. 44.

Si denique spectetur ipsa actualis consumptio (quæ tamen non solet immediate vendi,

57. Consumptio rerum qui fit iuste à Franciscanis circa dominium.

58. Non sequitur tur ejus fore licita.

Que hoc de re meo S. Thome 78. art. 1.

59. Videris ad dem diff. nullas ex penditur.

vendi, sed venditionem facultatis consumendi subsequi) esto illa valeret quanti res ipsa, v. g. alienatio floreni pro merce valet floreni aut merce æquivalente: ipsa equidem non potest vendi retēta dominio; cum ipsa consumptio sit domini destructio. Non est tamen necesse, ut destructio fiat immediate per illum qui est dominus: cum famulus alienet pecuniam heri sui aliquid emendo & solvendo. Idemque est in destructione rei immobilis v. g. domus; quæ pariter fit altero quidem domino existente & consentiente, non tamen dominium retinente, sed per hoc ipsum amittente. Sicut Abraham immolando Isaac non fuisse dominus vitæ filii, sed tamen destructor ex licentia supremi Domini. Accedit, quod admittant Adversarii dominium separari ab actuali usu rei non uno actu consumptibilis, qualis est vestis, calculus &c. & tamen in singulis usibus aliquid rei consumitur ac deturitur. Igitur si ne hujus quidem particule, quæ ipso usu teritur fiat dominus religiosus aut Franciscanus qui re tali utitur: quid ni idem sit, etsi tota uno actu consumatur?

teria ingerat, nulla urgebat virtutis species, aut necessitas similia scripsisse. Interina Deus, in viris Religiosis præsertim, augeat spiritum sanctæ intelligentiæ & intimæ charitatis. De cetero nos mordendi alios, & maxime integras Religiones, consuetudinem non habemus: sed neque Ecclesia Dei.

§. V.

De Possessione.

INTER jura etiam solet recenseri possessio; etsi dari possit jure destituta, utpote à parte rei injusta. Varios saltem juris effectus habet, præsertim in ordine ad comparandum dominium. Unde de ea hic non inutiliter Doctores tractant.

61.

Possessio juxta Etymologiam vocis dicitur quæ sedium (non rectè aliqui, pe-
dum) positio, quasi possidere sit verbum compositum ex ponere & sedere. Rectius fortasse derivatur ex posse & sedere; quasi possidens sit potens sedere, uti dicitur quis compos vel impos mentis. Capitur autem aliquando pro ipsa re, cui insistitur, seu quæ possidetur: aliquando, & frequentius pro actuali insistentia rei. Definiturque communiter detentio rei (supple tamquam suæ) corporis, animi & juris adminiculo.

Possessionis etymologica ratio.

Ejus descriptio.

Detentio hæc etiam comprehendit apprehensionem, quæ est inchoata quædam detentio. Potestque fieri tum per nos, tum per alios, qui nostras vices in eo suppleant, ut per servum, aut filium non emancipatum (etiam si nos nec opere, nec animo rei incumbamus) per curatorem, tutorem, procuratorem seu mandatarium, colonum, depositarium, & res nostro nomine possidentes; qui proinde non nisi improprie eas possidere censentur.

62. Qui requirit detentionem, per quos faciendam.

Corporis autem adminiculo tunc detinetur res, quando ipsa secundum se, vel secundum partem aut aliquid in quo censetur contineri, corporaliter apprehenditur contactu, aspectu, ingressu, aut simili modo.

63. Varii modi apprehensionis.

Varii etenim sunt apprehensionis, atque adeo possessionis acquirendæ modi, scilicet apprehensio vera, ficta, & juridispositio. Apprehensio vera fit manibus vel pedibus. Hæc necessaria est ad acquirendam possessionem rei non habentis dominium, ut ferarum, gemmarum &c. Item quando quis vult vi possidere. Apprehensio ficta locum habet, quando res habet possessorem, & ab eo vel à judice traditur, absque vera tamen & reali apprehensione. Hujusmodi traditio fit variis modis. Primum, si antiquus possessor tradat claves domus in conspectu positæ, in qua sunt merces tradendæ: dum enim alter apprehendit claves, censetur res intus conditas apprehendere. Secundò, juxta Lessium, Lugo & alios, si tradat scripturam

Apprehensio vera, qua, & quando necessaria. Apprehensio ficta quibus modis contingat.

60. Iudicium de doctrina Cajusdam Neoterici.

Novissimè incidi in Neoterici quemdam To. 5. Theol. Tract. de Jure & Just. d. 2. dub. 3. qui pleraque satis, ne dicam nimis strictim, hanc verò materiam fuse expendit, novam sibi visus adinvenisse distinctionem, stylo & menti Pontificum, Doctorum ac Religionis contrariam, per cujus latus ipsam quoque Pauperum Religionem impetit. Cujus etiam altissimam paupertatem discutens d. 7. dub. 4. frivola quædam contra illam sibi objicit argumenta: ad quæ tamen non solum frigidè, sed frivole, nec sufficienter pro honore Religionis respondet. Non fert quidem brevitatis nobis præfixa, & commodis nostræ Scholæ necessaria latiores digressiones: spero tamen fore, qui, si operæ pretium videatur, oportuno tempore faciat satis. Pro nunc, quantum ad præsentem materiam, per præmissa sufficienter (in quo iudicium candidi Lectoris imploro) partim refutata, partim soluta sunt, quæ iste allegat, & quæ speciem cujus difficultatis habere possent. Quod autem verba Nicolai III. successoris Joannis XXII. sive auctoris Extravag. Ad conditorem (successorem appellat: alioquin fuit prædecessor, & quidem mediantibus septem aliis Pontificibus) allegat; mirandum sanè: cum verba quasi ipsissima sint ex S. Bonaventura Apol. Paup. Resp. 4. c. 2. desumpta; quem proinde pari, id est, nullà ratione allegare pro se potuisset. Vide dicta 256. Quantum verò attinet ad ea, quæ posteriori loco sibi contra Paupertatem altissimam objicit, sufficientissima solutio peti potest ex iis, quæ Regulæ declaratores Pontifices, & ejusdem Expositores tradunt. Credo equidem virum non tam ex malevolentia, quam ex ignorantia Status nostri (cui ut se in hujusmodi ma-

Herincx Sum. Theol. Pars III.

scu instrumentum, quo conficit de titulo & iure quo rem possidebat, animo possessionem transferendæ & alter sic acceptet, eo ipso acquirit hic rei possessionem: secus est iuxta *Wiggers Tr. 1. c. 6. dub. 6.* spectato iure communi de traditione solius instrumenti contractus, v.g. venditionis. Sed & *Wesbezius ad ff. de acquir. possess. num. 6.* referens alios, censet possessionem non sufficienter probari instrumentis, etsi super traditione factis, quasi his solum intelligatur facta apprehendendi potestas. Tertio, si eminus vel cominus ostendat fundum, dicatque se tradere possessionem, & alter dicat se acceptare: oculi enim sunt velut longæ manus, quibus res visæ quasi contrectantur. Quarto, quando post contractum consentiente venditore apponitur custodia nomine emptoris, vel novi possessoris. Quinto, quando venditor vel dator constituit se ipsum possessionem rei absentis nomine emptoris vel donatarii. Quod Jurisperiti vocant tradere & acquirere possessionem per clausulam Constituti. Sexto, quando venditor constituit se conductorem rei venditæ, censetur emptorem eo ipso statuere possessorem. Eadem apprehensio ficta habet locum in bonis incorporalibus, quæ stylo Jurisperitorum dicuntur quasi possideri, v.g. servitutes, beneficia &c. Sic beneficii possessio capi solet per installationem in choro; alia iura, per eorumdem exercitium.

64.
Iuris dispositione confertur possessio sine apprehensione alterutra.
V. *ius Belgii.*

Juris dispositione denique confertur possessio sine apprehensione vera vel ficta in casibus à iure præscriptis, qui maxime dependent à cujusque patriæ consuetudine. Prout usu Belgico possessio mortui censetur continuari in quovis herede, iuxta *Valerium Andream in Notis ad Instit. de heredum qual. & diff. num. 5.* Contendit quidem *Aretinus* non acquiri possessionem sine vera vel ficta apprehensione. Contra quem insurgit *Coyarruvias lib. 3. Var. Resol. cap. 5.* sed notat *Wiggers c. 6. dub. 6.* videri questionem de nomine, eò quòd *Aretinus* inter actus fictos apprehensionis etiam ipsam Legis constitutionem comprehendere velit. Sed hic modus loquendi est minus utilis; etsi nil falsi contineat.

Controversia nominata de hæc.

65.
Qualiter requiratur animi & iuris adminiculum.

Animi præterea adminiculum adesse debet: ubi enim non est animus retinendi rem tamquam suam, non est proprie dicta possessio, v.g. colonus non possidet proprie agrum alienum, quem pro alio colit. Additur in descriptione iuris adminiculo, non quòd jus approbare debeat detentionem nostram tamquam justam, cum etiam injusta detentio rei alienæ, etenim si vere possidet bona furtiva, animo eam sibi appropriandi possit esse vera possessio (quam proinde *Bartolus ad L. 1. ff. de acquir. vel amitt. possess.* non rectè definit esse jus insistendi rei tamquam suæ) sed

quod ius debeat non, obistere tollendo ab apprehensione corporali rei cum animo retinendi ut suam energiam, sive rationem possessionis; prout impedit ne detentio rei sacra, et loci religiosi, facta à laico, censetur possessio. Quare detentio rei, solius corporis aut etiam corporis & animi adminiculum, non autem iuris, est possessio merè naturalis (in qua tamen distinguenda à civili non omnes consentiunt, ut videre est apud Jurisconsultos & Theologos) non civilis.

Corro multum emolumentum fert secum possessio civilis. Nam in primis, si sit bona fidei, parit præscriptionem, id est, facit ut res quæ non est tua, elapso certo tempore fiat tua, & omnes fructus percepti. Secundo, si oboriatur dubium de rei dominio, adhibita morali diligentia, & tamen remanente adhuc dubio, melior est conditio possidentis. Tertio, in iudicio parit ordinariè præsumptionem domini. Unde possessor regulariter non debet probare rem esse suam, sed is qui eam repetit: qui nisi sufficienter probet, nihil contra possessorem obtinebit. Quarto, potest ex iure communi possessor vi suam possessionem tueri, *L. 3. ff. de Vi, & de Vi armata.* Immo etiam sibi creptam armis, potest per arma recuperare, modò id faciat statim, & non ex intervallo (ut habetur *L. cit.*) id est, quàm primum potest spectata rei difficultate & aliis circumstantiis.

Forma probandæ possessionis varia est. Puta ex perceptione fructuum aut pensionum, censuum & collectarum solutione, aliorumque possessionis actuum demonstratione, viciniæ scientiæ, testibus, qui deponunt vidisse possideri, & aliis modis, &c. quibus *Wesbezius in ff. de acquir. vel amitt. possess. num. 6.* & alii Jurisconsulti, quos citat.

Amisso possessionis secundum iura diversimodè contingit: rei quidem mobilis per furtum, rapinam aut fraudem, vel per fugam, si sint animalia insueta redire, vel per amissionem, si res in domo non inveniantur: immobilis vero seu soli, per violentam occupationem, etiam nobis absentibus, si reversi aut repellamur, aut vim metuentes sponte cedamus. Amittitur præterea possessio, si per inundationem occupetur res: si fiat res sacra aut religiosa: si prætor aut iudex possessionem auferat, vel alium in eam mittat: si quis absit longo tempore: si quis alieno nomine se possidere constituat, similijæ facto proprio alteri possessionem tradat seu relinquat: voluntas enim cujusque in similibus rata habenda est. Denique ex variis aliis causis, uti acquiri, sic amitti possessio potest. Videri possunt Jurisconsulti in *ff. de acquir. vel amitt. possess. Lessius l. 2. c. 3. dub. 12.* & alii Theologi.

In ma-

69. Loco interdicti Uti possidetis in Belgio est manutentia.

Ordo ibidem procedendi in possessorio.

70. In causis signanter beneficiis.

In materia possessionis iure Cæsareo Interdictum de Interdictis variam erat genus interdictorum, sive ad adipiscendam, sive ad retinendam, sive ad recuperandam seu redintegrandam possessionem contra spoliatorem possessionis, quæ spoliatio ante omnia est restituenda, priusquam de principali seu petitorio agatur. Moribus nostris, si de possessione controversia oriatur, peti solet & cõcedi mandatũ retinendæ possessionis, quod manutentia vocant, & respondet Interdicto Uti possidetis, de quo *Interd. sup.* Ad quod proceditur summarie, & sine strepitu iudicii, inspecto actu possessionis. Parte vero se opponente proceditur ad iudicium possessorium plerumque (quod & ordinarium) in quo servato ordine juris diligentius expenduntur omnia, adhibita plenâ causæ cognitione, & quis in possessione potior esse debeat definitur, adjudicatur ei possessio, ac relicta libertate proceditur ad petitorium, in quo de proprietate agitur. De quibus plura vide apud *Valerium Andream in Novis ad Institut. de Interdictis.* Ubi in fine quærit, an possessorium possit cumulari cum petitorio, id est, utrumque simul uno libello proponi, & peragi. De quo etiam *Zoerius in ff. de iudicis num. 7. & seq.*

Mores porro Belgii non admittunt, teste *Zypeo in Not. Jur. Belg. Tit. de causa possess.* ut possessorium alibi tractetur, quam apud Regios iudices, & in beneficiis pendente ibidem possessorio, non potest coram Ecclesiastico de petitorio cognosci: sed demum lite ibi finita, & plenè executioni mandata sententiã. Attamen in materia civili in consiliis, possessorium retinendæ, totumque jus proprietatis nonnumquam simul deducitur. A sententiã etiam possessoria ad supremum usque tribunal regium provocatur, non tamen à momentanea, quam recedentiam vocant. Ita *Zypeo*. Mos autem Ecclesiasticus quoad possessorium in tribunali sæculari tractandi, à *Covarruvia* reprobatur, ab aliis admittitur. Vide *Zoerium sup. n. 81.*

QUESTIO IV.

Quibus Generatim competat dominium, & in Quæ?

71. **D**ico I. Soli naturæ intellectuallipotest competere dominium. Ita communiter omnes Doctores. Ratio est: quia intellectus & voluntas libera est radix dominii, eoq; carentes ex natura sua nequeunt exercere actus juris seu dominii, v.g. disponere pro nutu de rebus, quæ sub dominium cadunt, alienare seu donare, exigere aliquid tamquam sibi debitum, vindicare rem contra injustos invalores; quos à iustè procedentibus non nisi intellectuallis naturæ *Herincx Sum. Theol. Pars 111.*

ra discernit &c. Unde præfecturam hominis super cetera animalia fundari in prædicta naturæ intellectuallis excellentiã, colligitur ex *Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram* (quæ in intellectu & voluntate fundatur) & præstis piscibus maris &c.

Dico II. Non requiritur tamen usus actualis rationis ad dominium: etsi requiratur ad dominium expeditum seu ad usum illius. Prima pars patet: quia parvuli seu infantes, amentes, dormientes, ebrii sunt aut manent domini bonorum: carentia enim ista usus rationis per accidens se habens, non impedit, quæ naturæ insunt per se. Secunda pars patet: quia actus dominii exigunt libertatem, ut patet ex præmissis. Utrumque hoc satis clarè exprimitur ad *Gal. 4. Quanto tempore heres parvulus est, nihil (quoad usum scilicet) differt à servo, cum sit Dominus omnium, quantum ad proprietatem.*

Dico III. Deo competit essentialiter, inabdicabile, & solutissimum dominium in omnes creaturas. Nam ratione creationis & conservationis potest gubernare, & disponere de quavis re tamquam sua, sic etiam ut nullum possit à suo dominio emancipare, uti nec à sua creatione, conservatione & gubernatione. Quare *Psal. 113.* dicitur: *Cælum celsi Domino: terram autem dedit filius hominum,* ita scilicet hanc eorum dispositioni relinquendo, ut ipse maneat supremus Dominus etiam terræ, & omnium quæ in ea sunt, juxta illud *Psal. 23. Domini est terra & plenitudo ejus: orbis terrarum, & universi qui habitant in eo.* In quo fundatur, quòd Deus non possit debito iustitiæ strictè dictæ obligari alicui creaturæ ad aliquid tribuendum vel non auferendum. Vide dicta *Tract. de Deo, Uno disp. 7. quest. 7. num. 58 & 59. & Tract. de Incarn. disp. 2. q. 4. s. 5.*

Dico IV. Angelis competit dominium in suos actus liberos, de quibus utique disponunt tamquam de re sua. Ita Doctores communiter. Merito his additur dominium in famam & honorem: habent enim dominium in illum non minus quam homines. Atque esto quòd non, saltem habent sine dubio jus, ne lædatur, sicut injustus esset, & ad restitutionem teneretur, qui detraheret famæ vel honori Angelorum.

Quantum tamen attinet ad res corporales, non constat aliud, quam quòd sint administratorii Spiritus in ministerium missi à Deo; cujus veluti delegati administrant, tum cælestia, tum sublunaria. Quamvis non repugnet, quo minus Deus illis concefferit (quod cum fecisse nullo indicio constat) dominium in hæc præsertim sublunaria, dominium (inquam) velut altum; quod consistat cum dominio inferiori hominum ad se invicem

72. Usus actualis rationis non requiritur ad dominium sed ad ejus usum.

73. Dominium inabdicabile in omnes creaturas qui Deo competat.

74. Quorum dominium competit Angelis.